

*Inger Schoonderbeek Hansen, Tina Thode Hougaard og Peter Widell (udg.):
14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog, Århus 2012*

Hmmm ... interjektioner på Facebook

Tina Thode Hougaard
Aarhus Universitet

Interjektioner er spontan kommunikation

Interjektioner er noget, vi normalt forbinder med det talte sprog. Men med onlinekommunikationens udbredelse op igennem 1990'erne, først med kommunikationsformer som chat og sms og nu med sociale medier som Facebook og Twitter, er skellene mellem det skrevne og talte sprog som prototypiske kommunikationsformer efterhånden meget udviskede. Nogle af de kommunikative og situationelle træk, der kendetegner det prototypiske talesprog, som fx det spontane og interaktionelle¹, gælder i høj grad også for kommunikationen på Facebook. Interejektioner regnes i reglen som et af de meste spontane² kommunikationsudtryk, vi kan bruge, og forbindes derfor med interaktion og samtale. Som jeg vil vise i denne artikel, gør netop interjektionernes spontanitet og appellerende karakter dem særligt anvendelige og passende i kommunikationen på Facebook. Artiklen er resultatet af en mindre undersøgelse af brugen af interjektioner i statusopdateringer og kommentarer³ på Facebook i sensommeren 2012. Formålet med undersøgelsen var ikke en fastlæggelse af interjektionernes kategoriale status, men snarere et forsøg på at pege på et hjørne af interjektionernes

¹ "Interaktionel" bruges her i stedet for dialogisk for at understrege feedbackmuligheden, og fordi antallet af samtidige samtalepartnere ikke er afgørende i min undersøgelse.

² Sapir kalder interjektioner for "instinktive ytringer" (Sapir 1921).

³ Mini-undersøgelsen inkluderede udelukkende de venner og venners venner, som jeg havde adgang til fra min egen Facebookprofil

Tina Thode Hougaard

diversive multifunktionalitet, nemlig den ekspressiv/appellerende kraft, eksemplificeret via Facebook.

En grammatisk beskrivelse af interjektioner

Hvis man vil give en brugbar definition på interjektioner, må man gå både syntaktisk, morfologisk og funktionelt til værks, for interjektioner beskrives både som en ordklasse, selvstændige ytringer og en måde at instruere, reagere eller dramatisere på. Sagt definitorisk er interjektioner en konventionel leksikalsk form, der

- a. i reglen er monomorfemisk
- b. ikke følger sprogets normale ortografiske regler
- c. skal kunne udgøre en ytring alene
- d. konstituerer en ytring med et propositionelt indhold.

Interjektioner er både grammatisk og semantisk svære at få ordentlig hold på. De bruges og opfattes konventionelt, dvs. sigtende mod en vis enighed om, hvad den pågældende interjektion betyder i den konkrete sammenhæng. Alligevel er det kendetegnende for mange af interjektionerne, at deres betydning og anvendelse er både labil og bred, grænsende til det homonymiske, når fx *årh*⁴ både kan betegne anerkendelse og ærgrelse, og *ej/aj/ei* kan angive såvel overraskelse som modvilje og decideret væmmelse.

Generelt set er interjektionernes ortografi heller ikke stabil, men stavemåden for de ældste og mest anerkendte interjektioner, som fx *hov*, *jøsses* og *uha*, er dog langt mere konventionel end nyere interjektioner, som fx de engelskafledte begejstringsinterjektioner *weee/wehoo/wehu/weeehuuu* og *waw/wauw/wow*. For alle interjektioner – gamle som nye, danske som engelskinspirerede – gælder det dog, at de kan tilføjes forskellige ekspressive udvidelser, som fx lydforlængelsen i *uuuuuuuk*, *øøøøjjjj* og *ahhhh*.

Interjektioner består i reglen kun af et ord⁵ og også ofte kun én stavelse. Nogle fungerer endda helt uden vokaler, fx *pff*, *shh*, og bliver derfor af nogen betragtet som ”ikke-ord” (Ameka

⁴ Alle eksempler fra materialet er i artiklen skrevet med kursiv og fremstår med den oprindelige skrivemåde.

⁵ Nogle interjektioner kan dog betegnes ”stivnede taleformer” og består oftest af flere ord, som fx *ved gud*.

1992:105). Dette skyldes sandsynligvis, at mange interjektioner er at forstå som stiliserede naturlyde (Häuser 2011). Ligesom andre partikler kan de i reglen hverken bøjes eller afledes. Men visse interjektioner kan dog tilføres et ekspressivt element ved fx at få tilføjet et ”s” som det ses i *ævs* og *ejs*. Der er altså flere forskellige måder at tilføre interjektionerne ekstrabetydning på, men ingen af dem ligner de klassiske bøjningselementer i kasus, tal eller køn. Nogle interjektioner kan desuden fordobles eller gentages ligeledes som ekspressivt eller forstærkende element, fx *øv øv* og *hov hov*. Latterinterjektionerne gentages i reglen også, men her gælder det sandsynligvis, at gentagelsen søger at efterligne almindelig latter, der normalt er flerstavet. Enstavelseslatter har i reglen en helt anderledes afvisende og hånende betydning, som fx *hahaha* over for *ha!*

Grammatisk set står interjektionerne sædvanligvis alene som en selvstændig ytring. Men de kan også indgå som led i en ytring, som fx *Øv at jeg ikke kunne være der*, hvor interjektionen fungerer på samme måde som helsætningen ”jeg ærgrer mig over/er ked af (...)”. Denne typer hører dog til sjældenhederne i mit materiale, mens typen *Ajjj Kim...*, hvor interjektionens funktion forstærkes af det efterstillede nomen, ses noget oftere.

Interjektioner er traditionelt set fortrinsvis venstreplaceret, dvs. som en art intro eller kommentar til den efterfølgende ytring, eller som i mange eksempler i mit materiale til hele indlægget. Men tendensen til venstreplacering bekræftes ikke helt i mit materiale, for en del af interjektionerne står enten midt i indlægget eller som afslutning på indlægget. I de tilfælde har interjektionen ofte en kommenterende og forklarende funktion, som en art læservejledning (Hougaard 2004:201) i stil med efterstillede smileyer, der kendes fra mange andre typer netkommunikation.

En funktionel beskrivelse af interjektioner

Den grammatiske beskrivelse bør suppleres med en funktionel og semantisk. Fælles for de fleste beskrivelser af interjektioner er nemlig, at interjektioner ganske enkelt er følelsetilkendegivelse via syntaktisk uafhængige enkeltord. Brug af interjektioner er følelseskommunikation. Nogen vil måske ligefrem kalde det

affektkommunikation, fordi de i et vist omfang anvendes instinktivt. Interjektioner forstås hos Roman Jakobson som det ultimative emotive udtryk (Jakobson 1960), men interjektioner er ikke kun spontane ytringer foranlediget af en umiddelbar følelsestilstand eller oplevelse. Interjektioner har desuden to andre vigtige sprogfunktioner, der også er fremherskende i mit materiale: den fatiske og den kontative sprogfunktion.⁶

Eftersom mange af interjektionerne fungerer som reaktion på et tidligere indlæg, kommer de som fatiske elementer til at virke bekræftende på flere måder, dels som en bekræftelse af kontakten, dvs. af at den anden deltager er blevet set og læst, dels som en mere sympatetisk tilkendegivelse der indikerer medfølelse, sympati og fællesskab. Mange af interjektionerne i materialet har desuden en intentionsforklarende funktion, dvs. en art ”afkoder” (Ameka 1992:107) eller læservejledning, som skrevet ovenfor. Interjektioner med denne konative sprogfunktion bruges også til at påvirke modtagerne og til at instruere dem i, hvordan afsenderen ønsker sin ytring forstået – altså med en illokutionær funktion: ”Interjektioner er illokutionære operatører: De angiver enten illokutionær ramme eller illokutionær værdi slet og ret, eller de angiver et andet aspekt ved talehandlingen.” (Hansen og Heltoft 2011:1113).⁷

For at interjektioner overhovedet kan fungere som kommunikation, er konteksten central. Interjektioner er kontekstbundne, dvs. produceret som reaktion på eller i sammenhæng med en lingvistisk eller ekstralingvistisk kontekst. Denne indeksikalitet betyder, at interjektionerne skal forbindes til det aktuelle ytringstidspunkt eller i det mindste til en konkret semantisk kontekst for at kunne forstås fuldstændigt. Det er netop denne faktor, nogle deltagere spiller på og udnytter til fulde, når de tilsyneladende helt ude af kontekst og uden yderligere forklaring skriver en alenestående interjektion i deres statusopdatering, som fx *yay!* eller *suk*. Hermed har deltageren indikeret, at et eller andet er værd at begejstres over (*yay*), eller at noget trist er sket (*suk*). Men præcist hvad der med interjektionen reageres på eller hentydes til, fortælles

⁶ Samme inddeling ses hos Felix Ameka (1992:113).

⁷ Hvorvidt interjektioner er talehandlinger eller ej, diskuteres af Ameka (1992a).

Tina Thode Hougaard

ikke. I stedet appelleres der utvetydigt til, at deltagerens venner skal udvise interesse og nysgerrighed uafhængigt af selve hændelsen, men alene pga. interjektionens appel og som en tilkendegivelse af, at når deres facebookvenner oplever noget, der gør, at de udtrykker en følelse, ønsker de at tage del i det og anerkende det. De uforklarede interjektioner appellerer både til andres nysgerrighed og sympati og fungerer dermed eliciterende i sig selv. Fænomenet med alenestående interjektioner⁸ forekommer dog ikke ret tit i mit materiale (2 eksempler), hvad der sandsynligvis hænger sammen med, at man på Facebook ønsker at kommunikere mere information end bare følelsen.

Tidligere forskning

Interjektioner fylder ikke meget i sprogvidenskaben. De er lingvistiske outsiders på lige fod med lydordene, for de ”hører ikke til det ortografisk normerede område af det danske sprog, og ikke alle følger sprogets normale fonologiske regler for staveregler” (Hansen og Heltoft 2011:212). Deres funktion er sammensat og svær at definere i forhold til grammatikken. Man kan konstatere, at forsøgene på beskrivelse af interjektionerne er mindst lige så sammensatte som interjektionerne selv. Roman Jakobson kæder dem sammen med lydsymbolik og skriver om ”sansens ekko” (Jakobson 1960:373), og Goffman kalder dem ”responsecries” (Goffman 1981:78f). De er blevet behandlet som ”primitive sætninger” (Curme 1947), og som enkelt ord (leksemer), fordi de formelt set fremstår som en ytring bestående af et ord (eller frase) uden dermed at være elliptiske ytringer, fordi der ikke underforstås udeladte led.

Termen interjektion er gennem tiderne blevet brugt både til beskrivelse af en ordklasse og en ytringstype, dvs. et miks af kategori og funktion. Hansen og Heltoft skelner derfor mellem interjektioner og interjektionaler, hvor de sidstnævnte betegner sætningsadverbialer, imperativiske verbalformer, anførende led, vokativiske nominaler og lydord (Hansen og Heltoft 2011:1143 ff).

⁸ Interjektioner, der forekommer sammen med et billede eller en video, indgår dermed i en konkret kontekst. Denne type forekommer noget oftere.

Tina Thode Hougaard

Interjektionerne er blevet kaldt diskursmarkører. Jespersen regner dem som en del af partiklerne (Ameka 1992:104), fordi deres pragmatiske funktion er på det mellem menneskelige plan, men dette afvises af mange, netop fordi de fleste interjektioner ikke er ren funktionalitet (Ameka 1992:107), men har eget propositionelt indhold. Dog er der forskellige former for tøvelyd, som har diskursmarkerende funktion, som fx *øhhh*.

Journal of Pragmatics viede i 1992 et helt temanummer til interjektioner og lignende, hvor Felix Ameka i introduktionen bl.a. viste, at den tidlige beskrivelse af interjektioner enten behandlede disse som en del af talesproget eller som et syntaktisk fænomen (1992:103). Dette har forvirret beskrivelsen, hvorfor Ameka foreslår at begrænse brugen af termen interjektion til at betegne ordklassen og følgelig på sætningsniveau behandle disse ord, "interjectional phrases" (Ameka 1992:111), sammen med andre "exclamations" (Ameka 1992:103). Ameka skelner endvidere mellem primære og sekundære interjektioner, hvoraf de sidste ikke er "ægte" interjektioner, men ord fra andre ordklasser anvendt som interjektioner, dvs. alenestående og refererende til noget følelsesmæssigt, som fx *gud*, *fandens*.

Primære interjektioner er spontane, mens sekundære interjektioner minder om stivnede talemåder eller rutineformler, hvis forekomst er socialt forventet og intentionel. De sekundære interjektioner har desuden ofte indbygget en adressat som fx imperativen: *hold kæft*, eller er i det mindste klart rettet mod en modtager: fx *tillykke*, *pøj pøj* (Ameka 1992:109). I sin ph.d.-afhandling tilbagefører Ivan Häuser endvidere de sekundære interjektioner til tre kilder: Bandeord (*shit*), imperativer (*hør*) samt kontakt-udtryk (*min gud*) (Häuser 2011:132).

Tegneseriesprog?

Interjektioner forekommer primært i det talte sprog, men særligt i tegneseriegenren har de skrevne interjektioner vundet indpas sammen med lydord og "verbalinterjektioner" (Bojsen 1996). Verbalinterjektioner optræder i tegneserier som rodform *suk* eller infinitivform *ryste skælve* og er en rekontekstualisering af de traditionelle regibemærkninger i dramatekster, der normalt op-

træder som almindelige deklarativer sætninger med eller uden subjekt eller som perfektum participium (Hougaard 2004:196).

Verbalinterjektioner forekommer i mit materiale som *suk*, *piv*, *gys*, *gab* og *hjælp* og bruges også som lydord. Lydord forveksles ofte med interjektioner, og i Retskrivningsordbogen regnedes de også under ét indtil 1986, sandsynligvis fordi begge ordtyper kan stå alene, kan staves utraditionelt, og fordi begge forbindes med følelser og sansninger.

Men der er forskel. For mens interjektioner fungerer i sammenhæng med noget, der lige er sket, har lydord mere citat-karakter a la ”sådan lød det”. Interjektioner henviser til handlinger og hændelser og fungerer som en respons derpå, som fx *øv* som svar på noget irriterende eller skuffende. Interjektioner er deiktiske størrelser. De er indeksikalsk bundet til her og nu og har et klart pegende og henvisende element. Interjektioner indikerer og henviser, mens lydord genskaber ved at skildre. Lydord har en mere ikonisk karakter.

I Lars Brinks artikel om lydord skelner han mellem lydord og interjektioner på følgende vis: ”Er ordet lydefterlignende, og er det velkendt i lydordsfunktion, er det et lydord” (Brink 1998:137). Lydord kommunikerer ikke selvstændig ytringsbetydning, som interjektionerne gør, og lydord kan i reglen ikke stå alene. Sagt kort er forskellen, at lydord bruges for at efterligne og gengive, mens interjektioner bruges for at udtrykke. Lydord er i udgangspunktet deskriptive, mens interjektioner er mere intentionelle. Lydord bruges for at skabe et lydmaleri og give modtageren en fornemmelse af, at ”sådan her lød det” og kan på den måde medvirke til at dramatisere indlægget.

Når det alligevel kan være svært at skelne mellem lydord og interjektioner, kan det hænge sammen med, at lydord ligesom forskellige nominaler (*gud*), imperativer (*suk*) og sætningsadverbier (*ej*) kan bruges interjektionelt, fx *gab hvor kedeligt!* Lydord og interjektioner har desuden det fællestræk, at de tilhører den ekspressive del af sproget, og at lyden ikke er uvæsentlig, hvad der særligt får betydning, når interjektionerne lydforlænges ortografisk med ekspressiv og intuitiv merbetydning,

Tina Thode Hougaard

som fx *nejjjjjjjj* kontra *nej*, hvor lydforlængelsen kan antyde en begejstring og dermed stå i kontrast til det absolutte og affærdigende *nej*.

En miniundersøgelse af interjektioner på Facebook

Med min undersøgelse har jeg ønsket at give et bud på, hvordan interjektioner i dag fungerer på skrift. Facebook som undersøgelsesgenstand er oplagt, fordi kommunikationen der dels er præget af talesproget og af, at afsender ofte ønsker at kommunikere ud fra en personlig (nogle gange privat) synsvinkel, dels rummer nogle klart appellerende og ekspressive træk, som bl.a. stimuleres af, at deltagerne er underlagt et vist præstationskrav om at generere respons⁹ i form af enten ”likes” eller kommentarer. Der er så stort fokus på at udløse ”likes”, at begrebet ”likehunter” er opstået.

Min undersøgelse skal ses som en art situationsrapport eller stikprøve på, hvad der præger almindelige menneskers hverdagskommunikation og -sprog på Facebook. Jeg har således via groundedtheory-metoden¹⁰ undersøgt godt en måneds høst af statusopdateringer og kommentarer blandt mine venner og deres venner på Facebook.¹¹ Undersøgelsen tillod mig denne foreløbig kategorisering af statusopdateringer¹²:

Efterspørgsler/invitationer, fx *spiller til torsdagskoncerterne i Kongens Have, Odense i morgen sammen med Jacksons Garden kl. 19 og på næste torsdag den 19.7.*

Kommentar til samfundet/vejret, fx *Godt jeg ikke ligger ude i et telt i det vejr.*

⁹ Responsfremkaldelse er tidligere behandlet i forhold til indlæg i webchat som afgørende for den enkelte chatters status og formåen (Hougaard 2004, 250).

¹⁰ Glaser, Barney G & Strauss, Anselm L., 1967. *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Chicago, Aldine Publishing Company

¹¹ Informanternes mængde og art er ikke fuldstændig afgrænset, da kategorien ”mine venners venner” mangedobler antallet. Mit skøn vedr. alder er dog, at de bidragende informanter ligger mellem 12 og 60 år med en vis vægt omkring de 35-45 år.

¹² Statusopdateringer kan figurere som bi-kommentar fx til en angivelse af, hvor man befinder sig på opdateringstidspunktet eller til et billede. De undersøgte statusopdateringer var primært uden den tilknytning.

Tina Thode Hougaard

Reportager (oftest selvreportager), fx *Efter en dejlig lille uges sejltur, sejler vi nu hjem til Øer for at rigge båden af til vinteren...*

Statements, fx „*Den bedste gave en far kan give sine børn er, at elske deres mor...*“ :-)

Anmeldelser, fx *Belastende at så mange åbenbart forveksler wordfeud med et dating-site :o/ Lad nu os gamle lege i fred :)*

Udover disse kategorier er fødselsdagshilsner og det at takke for disse hilsner også meget udbredt på Facebook. Men det der for alvor slog mig ved undersøgelsen, var to leksikalske iagttagelser. Det var meget udbredt at indlede en opdatering med *så*, og mange af indlæggene – både statusopdateringer og kommentarer – indeholdt en eller flere interjektioner. Begge sproglige kendetegn kan efter min mening henledes til indeksikaliteten, idet både interjektionerne og de adverbielle tidsangivelser i reglen refererer til noget uden for konteksten, som afsenderen enten viser sin følelsesmæssige respons på eller framer som en livsforandring og dermed kalder på læserens medleven i.

En optælling af interjektionerne i materialet påviste ca. 60¹³ forskellige primære interjektioner. Blandt dem var der både kendte (*ah*, *hm* og *nå*) og mindre kendte interjektioner (*ewww*, *mja*, *fuu*, *dooh* og *wuhuuu*), og så talte forskellige former for latter også med (*haha*, *hehe*, *hihi*, *thihi*, *høhø* og *hæhæ*). Interjektionernes forekomst varierede en del. Blandt de hyppigste var: *øv*, *åh/årh*, *hm*, *wauw/wow*, *hehe* og *haha*, mens interjektioner som *najjj*, *av*, *suk*, *jøsses*, *fy*, *pff* og *dooh* kun optrådte en gang i materialet. Materialet viste desuden forskellige sekundære interjektioner, som fx *hold nu kæft*, *OMG* (Oh My God), *muahaha* (ond latter), og lydord, som fx *kuk*, *slam*, *bom*, *bum bum*.

¹³ Optællingens manglende præcision skyldes uklare kriterier for, hvor store ortografiske variationer, der tillades inden for samme interjektion, som fx *wauw/wow*, *årh/åh*, *nej/naj/ej/ei* og *nå/nåh*. Der vil eksempelvis være en tendens til, at en interjektion, der slutter på en vokal, kan tilføjes et efterstillet *h* som en angivelse af lydforlængelse og dermed skifte semantisk kvalitet i retning af noget mere opblødende og modificerende. Denne enkeltvis ortografiske og semantiske afklaring har jeg dog ikke fundet plads til i denne undersøgelse.

Tina Thode Hougaard

Facebookinterjektionernes semantiske kontinuum

I min præliminære analyse af interjektioner på Facebook har jeg valgt både at lave en semantisk og en funktionel kategorisering. Selvom det på sin vis er halsløs gerning at kaste sig ud i en semantisk funderet kategorisering, fordi betydningen af interjektionerne er labil og meget kontekstafhængig, har jeg alligevel fundet det interessant i det mindste at give et bud på det kontinuum af betydninger, som interjektionerne dækker – fra begejstring/glæde til ubehag/foragt.

Begejstring	Glæde	Nydelse	Medfølelse	Letelse	Overraskelse	Modvilje/ærgrelse	Skuffelse	Ubehag	Vrede/foragt
Wehoo/ woohoo ¹⁴ Yes Jubii jaaa	Najjj Juhu Jaaa Wauw (n)øjijj	Ah Uhm Mm Mums	Nårh Nuuuuhr Nåå Århh Øv øv	Pyha Uhh	Hov Jøsses Uh Sjt/ shit Hey Ih	Ej/aj Arghh Arhh Åh	Åh nej Æv Øv Suk	Brr Uha Uf Eewww ¹⁵ Av	Tsktsk Pff Fuuu ¹⁶ Føj fuck

Inddelingens foreløbighed og generaliseringer¹⁷ til trods skal den ses som et forsøg på at give et billede af det følelsesspektrum, deltagerne bevæger sig indenfor. Som supplement til oversigten findes forskellige typer latter, der bl.a. kan formidle et indtryk af noget så forskelligt som ægthed/anerkendelse (*haha*), fjollethed (*hihi/thihi*), ironi (*hehe*), skadefryd (*hæhæ*) og kunstighed/selvironi (*tøhø*). Latterinterjektioner fylder en del i materialet og er et studium for sig.

¹⁴ I ”Urban Dictionary” forklares woohoo som “extreme satisfaction”
<http://www.urbandictionary.com/define.php?term=woohoo>

¹⁵ I ”Urban Dictionary” forklares ew som ”an exclamation of disgust”
<http://www.urbandictionary.com/define.php?term=ew>

¹⁶ I ”Urban Dictionary” forklares FU som en forkortelse for Fuck You
<http://www.urbandictionary.com/define.php?term=fu>

¹⁷ Placeringen af de enkelte interjektioner har taget udgangspunkt i Den Danske Ordbogs ordforklaringer. De mange forskellige kategorier er efterfølgende forsøgt reduceret til disse 10 positioner.

Tina Thode Hougaard

Konteksten forstået som den nære kontekst, dvs. den øvrige statusopdateringstekst, og den brede kontekst forstået som den eventuelle reference til afsenderens livssituation eller samfundsmæssige begivenheder og lignende, spiller en afgørende rolle for interjektionen semantiske potentiale. Så *hov* kan i én sammenhæng betyde undren, i en anden protest, og *århh* bruges et sted som udtryk for medfølelse, et andet sted for ærgrelse.

Facebookinterjektionernes funktion

Min undersøgelse af interjektionernes funktionalitet viste ligeledes et meget heterogent billede, for ligesom interjektionernes betydningspotentiale er bredt og svært at sætte på formel, udgør også deres forskellige anvendelses- og funktionsmåder en sammensat mosaik. De fungerer som selvkommentar: *"din håb" man skulle jo tro jeg var jyde... arghh!*, de dramatiserer interaktionen: *Jubii – en god mandag for os. Vi er nomineret som Byens Bedste Scene. Gå ind og stem!*, og mange af dem har et klart selvfremstillende element: *OH! (skal seriøst til at begrænse brugen af dét ord)...* Med dette som baggrund mener jeg alligevel, at det er muligt at nedkoge funktionaliteten til følgende: Interjektionerne fungerer enten som reaktion eller initiering, dvs. enten reaktivt som verbalisering af den virkning en kropstilstand, en handling eller en ytring har haft på afsenderen, eller initierende som en appel eller direktivt som en påvirkning af modtagerens forståelse af intentionen med det sagte.

Reaktioner på en kropslig tilstand eller oplevelse kan både være udtryk for velbehag: *Mumsss, hvor godt...*, for ubehag: *Brrrr... småryser!!* eller mere neutralt eller neutraliserende: *Py ha syns' dagen har været en lille smule dramatisk: evakuering fra 10. Sal pga brandalarm (heldigvis), efterfulgt af et elevatorstop i parlamentet. 14 personer i lille meget varm elevator 15. min.* Reaktionerne på andres ytringer eller handlinger aftegner en lignende bredde fra det anerkendende: *hi hi.... god bemærkning;-)*, over det modificerende: *Tjaaah er hos telenor nu* til det opponerende: *WHAT????*

Tina Thode Hougaard

Nogle interjektioner er meget klart bundet til den kropslige følelse og bruges i materialet kun om kropslige reaktioner, som fx *uhmm*, *mums*, *eww*. Men der er også en del eksempler på, at oprindeligt klare kropsudtryk, som fx *av*, også kan bruges som et udtryk for en mere symbolsk kropslighed. I *Takker Pernille for at få mig til at se at jeg ret faktisk har mavemuskler der inde et sted! Jeg er IKKE i tvivl nu! AAAVV!! :-D* understreger interjektionen, hvor ondt afsenderen har i mavemusklene, mens det i *Av av av*, der står under et screendump af et Word Feud-træk, der gav 270 point og dermed må have ”gjort ondt” på modstanderen, fungerer som medfølelse kommentar.

De initierende interjektioner kan være regulære appeller med den intention udelukkende at påkalde sig opmærksomhed: *Yay!* eller *HJJJJÆLP!!! Oister: 50 timer tale, fri sms/mms og 25Gb data for 199kr eller Telenor Fri tale, fri sms/mms og fri data for 299.-* *???? Hmmmmm..... konflikt..... Skal vælge inden midnat....*, hvor verbalinterjektionen i det sidste eksempel desuden anviser, hvilken respons der vil være passende, nemlig assistance til at foretage et valg af telefonabonnement. De initierende interjektioner kan også have en mere direktiv eller illokutionær funktion, idet de foreskriver, hvordan resten af indlægget skal forstås, dvs. hvilken intention afsenderen har med at skrive indlægget, og følgelig hvilken type kommentar der ønskes: *Suuuuuk. Nu blir jeg snart 42!!! Piv....*, hvor begge verbalinterjektioner klart markerer, at afsenderens holdning til det at blive 42 er udpræget negativ. Interjektionerne facetterer betydningen i to retninger: *Suuuuuk* markerer det triste og ærgerlige, og *Piv* virker som appel om at blive ynket eller få indgydt mod og optimisme. Den direkte funktion har også en forstærkende udgave, hvor interjektionen understreger den hensigt, der udtrykkes med det øvrige bidrag, som følgende eksempel på selvironi: *Ha ha. Tager mig selv i at sidde og spise lakridskarameller, mens jeg udfylder ugens slankeskema. Stor logik.*

Nogle af interjektionerne kan ydermere siges at have en performativ funktion, idet deres indhold på samme måde som performativer realiseres med verbaliseringen (Andersen 1989:215). Performativer står normalt i 1. person præsens indikativ, fx *jeg døber dig*, men følgende interjektioner har efter min mening en

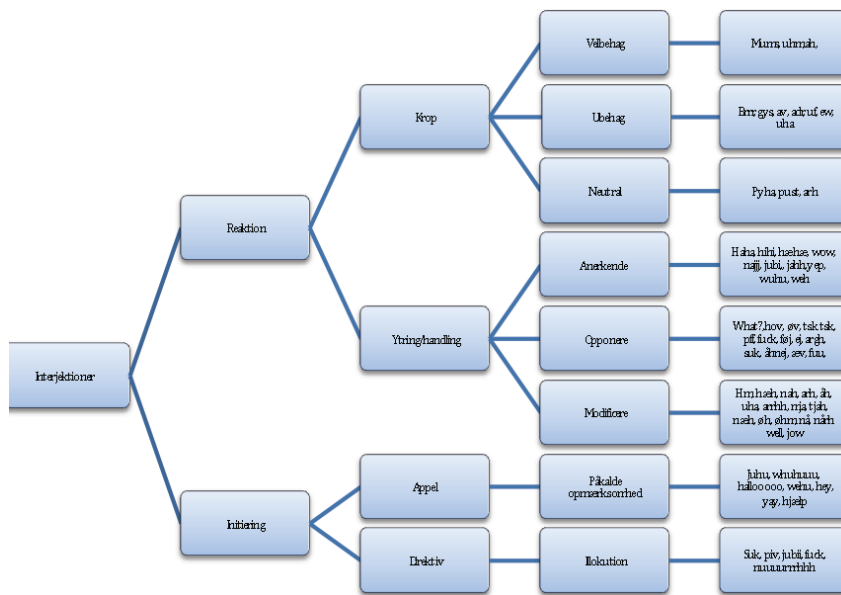
Tina Thode Hougaard

lignende performativitet, idet de tæller som en handling vendt mod en anden person ved blot at blive udtalt eller skrevet: *pøj pøj* (= jeg ønsker dig held og lykke), *æv bæv* (= jeg driller dig), *fy* (= jeg irettesætter dig), *tsktsk* (= jeg dadler dig) og *tillykke* (= jeg lykønsker dig). Disse performative rutineformler (Hansen og Heltoft 2011:1133) eller performative interjektioner er således ikke udtryk for en bestemt følelse, men en intenderet handling hvis realisering ikke kan benægtes. Man kan forsøge at svare ”du skal ikke tsk’e mig”, men det ophæver ikke handlingen og fungerer allerhøjst som et udtryk for, at man ikke vil lade sig påvirke af den.

Interjektioner er kompleks kommunikation

Som nedenstående model viser, er ikke alle funktioner lige hyppige. Der er klart flest forskellige interjektioner, der udtrykker en reaktion på en ytring eller handling. Om dette hænger sammen med, at interaktionen på Facebook understøtter en emotionel og personlig attitude ved hele tiden at opfordre til, at man kommenterer hinanden og selv skriver *hvad man har på hjertet*, eller det er den slags udtryk, vi har mest behov for at kunne graduere og forfine, giver min undersøgelse ikke noget svar på. Men eftersom de hyppigste interjektioner i materialet er: *øv, åh/årh, hm, wauw/wow, hehe* og *haha*, understøtter det billedet af en social interaktion, hvor det bekræftende er i hovedsædet. Selv om *øv* og *hehe* kan bruges opponerende, er det en mild grad for kritik eller modstand, der udtrykkes, og begge udtryk bruges faktisk også understøttende: *Øv øv håber du snart er fit for fight igen* eller mildt drillende *SÅ kan i lære det drengerøve hehe*.

Tina Thode Hougaard

En del interjektioner kan, som tidligere nævnt, ikke alene bruges med forskellig betydning; en del bruges også i forskellige funktioner afhængig af kontekst. Således kan latterinterjektioner både bruges til at påkalde sig opmærksomhed og fungere som angivelse af, hvordan et indlæg skal forstås (illokutionær betydning), mens også den anerkendende og fatiske funktion er helt central. I et eksempel fra materialet har Kim postet et *hehehe* som reaktion på en video om kloroform som middel mod umulige børn. Dette reagerer Helle umiddelbart på med ved at skrive *Ajjj Kim thø hø.....*, hvor interjektionernes sammensathed viser Helles ambivalens, fordi hun kombinerer et forarget *Ajjj* med et *thøhø*, der netop ikke er en fuldtone, men nedtone latter, hvis modificering antyder, at det enten ikke er rigtig sjovt eller ikke rigtig må være sjovt (i forhold til normerne for hvad forældre må more sig over mht. børneopdragelse). Interjektioner er sandsynligvis en attraktiv udtryksmåde, når ens følelser ikke umiddelbart lader sig beskrive eller kræver en form for refleksion for at blive beskrevet, som deltageren ikke umiddelbart kan eller vil mønstre.

Tina Thode Hougaard

Kloroform-eksemplet fortsættes med følgende kommentarer fra to af Kims facebookvenner: *Hmm. Tilsyneladende mere skånsom end den gummihammer jeg plejede at bruge (...)* og *Hmm Kim... Har du nu glemt din medicin igen?* *Hmm* bruges her dels som en art eftertænksomhedens tøvepause, dels som udtryk for en bekymret, let afstandtagen – begge med en tydelig underklang af ironi. Eksemplet er dermed også et billede på, i hvor høj grad interjektioner anvendes modificerende eller henholdende. Ofte bruges de som en gylden middelvej mellem anerkendelsen og oppositionen: *arh, tjah, næh, nah, hm* og *mja*, som et forsøg på at bekræfte relationen og give anerkendelse for at indlægget blev skrevet uden reelt at tage stilling til det skrevne. Deres vage betydningspotentiale gør dem til en behagelig mulighed for at bekræfte relationen og interaktionen, samtidig med at de fx i ovennævnte tilfælde har en modificerende og dermed nedtonende funktion i kraft af *hmms* potentiale for at postulere en vis form for refleksion og sindighed.

Tendensen til det garderende og vage ses også i den imponerende variation af graduerede udtryk, der figurerer mellem den fuldtonebekræftelse og den kraftige benægtelse: *YES/yes – jaaaaaaa – ih ja – åh ja – yep/jep – ja – jow – jae/jah – tja/tjaah – tjow – well – okay – mm – mja – hmm – nahh – arh – nøh – næh – ih nej – åh nej – ej/aj – nix – nej – Nejjjjjjj – arggh – what?/ WHAT?* Selv om de enkelte interjektioners placering i forhold til hinanden naturligvis kan diskuteres, giver kontinuummet alligevel et indtryk af interjektionernes på én gang rige og komplekse anvendelse. Der er mange måder at sige ja på.

Den nødvendige medbetydning

En af hemmelighederne bag interjektionens appellerende kraft er, at nogle af de mere anvendte interjektioner ofte ”udtrykker komplekse følelser i en vedtagen kort sproglig form” (Den Store Danske¹⁸). Når man i sin status skriver ”ups” (med eller uden ekstra forklaring), er ens venner straks klar over, at man har erkendt, at man har gjort en uheldig handling eller sagt en uheldig

¹⁸ http://www.denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Sprog/Morfologi_og_syntaks/interjektion

Tina Thode Hougaard

bemærkning. Brugen af interjektioner i statusopdateringer er altså både effektiv og økonomiserende kommunikation, fordi det er hurtigt at afkode, men samtidig appellerer interjektionerne til modtagerens nysgerrighed, fordi informationerne i en interjektion ikke er udtømmende. Man får netop kun at vide, hvad afsenderen har erkendt og en tilnærmelsesvis angivelse af, hvilken følelse denne nu sidder med, men ikke hvad årsagen til denne følelse og erkendelse er. Følelsen, som interjektionen bringer information om, appellerer altså umiddelbart til vores indlevelse og sympati, mens den ufortalte bagvedliggende årsag appellerer til vores ønske om at forstå følelsen for måske at kunne styrke indlevelsen og sympatitilkendegivelsen, eller bare for at tilfredsstille vores nysgerrighed, fordi følelsesudbrud i sin grundsubstans kalder på vores umiddelbare opmærksomhed, ja måske ligefrem reaktion og handling.

Interjektioner er med til at krydre sproget og interaktionen i den ekspressive og dramatiserende retning. Det er stiliserede affekt-udtryk, som også kan fungere som signal til modtageren om, hvordan afsenderen og dennes ytring skal forstås, dvs. som et meget intentionelt og strategisk forsøg på selvfremstilling. Deltagernes anvendelse af interjektioner kan ved første øjekast synes overfladisk og pyntende, men lige som smileyerne i dag fylder meget i det uformelle skriftsprog (Rathje 2013) som illokutionære anvisninger på, om indlægget skal forstås fx oprigtigt, ironisk eller bittert, giver interjektionerne også mulighed for den afgørende medbetydning, der er nødvendig, når man befinder sig i en presset skriveproces. Selv om interaktionen ikke er synkron på Facebook, er der alligevel ikke lang planlægningstid, og selv om der er plads til lange indlæg, indbyder interaktionen til kortere og mere prægnante indlæg. Derfor er brugen af interjektioner kompetent afkodning af, hvad formatet understøtter. Der er ganske vist plads til lange forklaringer og beskrivelser, men der er ikke tid til det. Facebook er stedet for at blive opdateret på ens venners aktuelle sindstilstand og for eventuelt kort at kommentere det eller bare bekræfte den anden og relationen.

Hmmm... interjektioner på Facebook

Interjektionerne er prægnante, samtidig med at de rummer en attraktiv polysemi, der gør dem udfordrende og sjove. Det er en genvej til formidlingen af en følelse og et forsøg på at skabe intimitet og følelsesmæssig nærhed. Men det er også et forsøg på at dramatisere interaktionen og gøre den mere levende og nærværende. Det handler altså mere om selvfremstilling end interaktion, og de andre deltagere er mere opfattet som publikum end som samtalepartnere. Det er mere show end samtale.

Interjektioner er et sprogligt område i stadig udvikling. Der kommer hele tiden nye interjektioner, men også nye lydord og andre lignende udtryk som fx ideofoner og andre former for lydsymbolik, hvor grænserne mellem ordklasserne og deres funktionalitet kan være svære at trække.¹⁹

Det kalder på yderligere forskning, og Facebook kan sammen med andre data fungere som en glimrende materialebank, når det kommer til undersøgelsen af interjektioner i det uformelle skriftsprog.

Litteratur

- Ameka, Felix (1992) Interjections: The universal yet neglected part of speech. *Journal of Pragmatics* 18:101-118.
- Ameka, Felix (1992a) The Meaning of phatic and conative interjections. *Journal of Pragmatics* 18:245-271.
- Andersen, Svend (1989) *Sprog og skabelse. Fænomenologisk sprogopfattelse i lyset af analytisk filosofi, med henblik på det religiøse sprog*. København: Gyldendal.
- Bojsen, Else (1996) Arven fra Anders And & Co. Om nogle verbalinterjektioner i dansk m.m. *Språket lever! Festskrift til Margareta Westmand*. 27.mars 1996. Udgivet af Svenska språknämnden.

¹⁹ Om forskel på ideofoner og interjektioner se fx <http://ideophone.org/ideophones-are-not-response-cries/>

Tina Thode Hougaard

- Brink, Lars (1998) Onomatopoeitika – når udtalen maler betydningen. Erik Hansen og Jørn Lund (red.): *Det er korrekt. Dansk retskrivning 1948-98*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Curme, G. O. (1947) *English Grammar*, Barnes & Noble Books, New York.
- Goffman, Erving (1981) Response series. *Forms of talk*: 78-122. Oxford: Blackwell.
- Hansen, Erik og Lars Heltoft (2011) *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Häuser, Ivan (2011) *Følelse og sprog. Etablering af en ekspressiv kategori, eksemplificeret på russisk*. Copenhagen Business Schools Ph.d.-serie 32.2011.
- Hougaard, Tina Thode (2004) *Nærmest en leg. En undersøgelse af sprog og interaktion i dansk webchat*. Upubliceret ph.d.-afhandling.
- Jakobson, Roman (1960) Linguistics and poetics. Thomas Sebeok (red.) *Style in Language*.
- Rathje, Marianne (2013) ”sku allgevel ha købt penis forlænger creme :-). Ortografiske afvigelser i kommentarfeltet. Peter Widell, Inger Schoonderbeek og Tina Thode Hougaard (udg.) *14. møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Aarhus Universitet.
- Sapir, Edward (1922) The Takelma language of southwestern Oregon. Franz Boas (red.) *Handbook of American Indian languages*: 1-296.
- Wilkins, David P. (1992) Interjections as deictics. *Journal of Pragmatics* 18: 119-158.